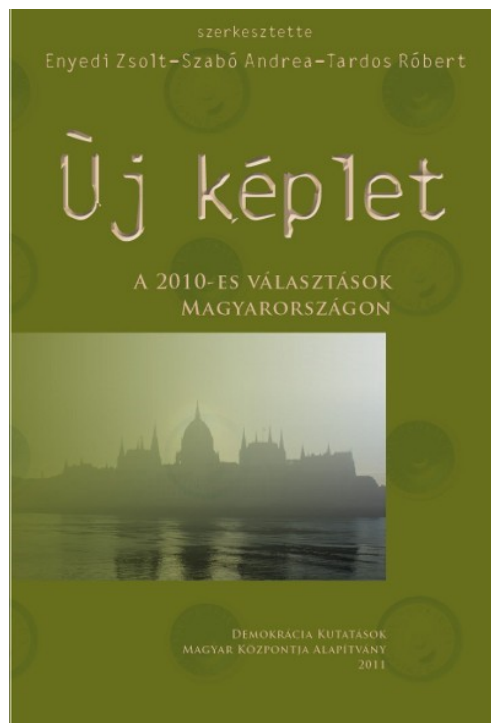

Kozma Viktória – Kumin Ferenc: *Inkumbensek a magyar polgármesterek választási küzdelmeiben*

Megjelent: Enyedi Zsolt, Szabó Andrea és Tardos Róbert (szerk.):
Új képlet. Választások Magyarországon, 2010. Budapest: Demokrácia
Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2011, 123-148. p.

Forrás: <http://www.valasztaskutatas.hu>

Kozma Viktória–Kumin Ferenc

INKUMBENSEK A MAGYAR POLGÁRMESTEREK VÁLASZTÁSI KÜZDELMEIBEN

A magyar választások kapcsán az *inkumbens* előnyéről kevés szó esik, nem általános a fogalom használata sem. Ennek nyilvánvaló oka, hogy az országgyűlési választások esetében maga a jelenség nem volt értékelhető módon megfigyelhető. A helyi önkormányzati választásoknál, különös tekintettel a polgármester-választásokra, azonban az elemzések némelyike utal az inkumbens előny vélelmezett jelenlétére. A nagy esetszám és a nehezen áttekinthető adatok azonban eddig nem adtak egzakt választ arra a kérdésre, hogy ténylegesen mekkora a kiterjedése ennek a jelenségnek Magyarországon. Tanulmányunkban a helyi választási adatok módszeres feldolgozásával igyekszünk a kérdésben jobb eligazodást biztosítani.

AZ INKUMBENCIA FOGALMA ÉS AZ INKUMBENS ELŐNYE

Az inkumbencia és főképp az ebből levezetett inkumbens előny fogalmát különösen a tengerentúli választáskutatás használja előszeretettel. Az inkumbens legáltalánosabban azt a tisztségviselőt jelenti, aki éppen betölti a hivatalt. A fogalom választási helyzetekben vizsgálva válik különösen érdekessé, amikor – és így is használják leggyakrabban a kifejezést – azt tekintjük inkumbensnek, aki jelöltté válik egy olyan választható posztra, amelyet éppen betölt. Innen már egyenes út vezet az inkumbens előny megértéséhez, amely nem más, mint minden egyéb hatástól megtisztítva az az előny egy választási küzdelemben, amely abból ered, hogy a jelölt éppen betölti a választott tisztséget.

Leginkább látványosan az Egyesült Államok kongresszusa, illetve szenátusa mutatta meg az inkumbens előny jelenlétét, de alacsonyabb szövetségi szinteken (King 2001), illetve más országokban (Squire et al. 1997) is azonosították. Igaz, sehol sem olyan erőteljesen, mint az USA-ban, ahol 1940 és 1990 között stabilan 80 százalék feletti volt az újraválasztásért induló inkumbensek sikerességi aránya a kongresszusban, a szenátusban nagyobb kilengésekkel, de 70–90 százalék között alakult ez az arány. A múlt század utolsó két évtizedében a kongresszus inkumbens sikereinek aránya már jóval 90 százalék felett járt. 1992-ben, amikor jelentősen átrajzolták a kongresszusi kerületeket, illetve egy nagy botrány is elvileg a hivatalban lévő politikusok-

kal szembeni hangulat megerősödésére lett volna alkalmas, a korábbi, újraválasztásért induló képviselők 93 százaléka sikeres volt (Levitt 1997).

A hetvenes évek közepén indult meg a téma analitikus, statisztikai módszerekkel alátámasztott vizsgálata. Akkor a kongresszusi helyekért folyó kiélezett küzdelmek számának látványos csökkenéséből levezetve fogalmazódott meg először az inkumbenciában rejlő előny (Mayhew 1974). A jelenségre több hipotetikus magyarázat is született. Ezek között szó esett a választókerületek kedvező átrajzolásáról, a korábbi képviselői tevékenységből eredően a név nagyobb bevezettségéről, a választókerületbe hozott támogató programok számáról, a helyi ügyek jobb, bennfentes ismeretéről, végül a pártoktól egyre inkább elforduló választókról, akik számára az inkumbencia jobb ajánlás, mint a pártlogó.

A sokféle magyarázatot, több évtizednyi kutatómunka eredményét leginkább az inkumbens jelölt minőségi különbözőségére utaló elmélet foglalja össze (Ashworth–de Mesquita 2008). Ennek egyik komponense a szavazói kiválasztás, amely arra vezethető vissza, hogy az adott választóközösség egyszer a múltban már kiválasztotta az inkumbens jelöltet, ilyen értelemben az ő vonzereje a választók szemében már bizonyított. A másik komponens pedig a kihívók belépési stratégiájában keresendő. Igazán jó minőségű kihívó nem kockáztatja a szinte biztos bukást eredményező indulást az inkumbenssel szembeni választási küzdelemben. Az inkumbens kihívói így jellemzően kevésbé fajsúlyos politikai személyiségek, akik inkább a második vonalból kerülnek ki. Végezetül az inkumbens stratégiai döntései is a magas arány felé hatnak, hiszen az ő vonzerejét is kikezdheti hivatali tevékenysége: botrányok, rossz teljesítmény vagy bármilyen egyéb tényező visszavetheti a hivatalt betöltő képviselő vagy vezető újraválasztási esélyeit. Ilyenkor azonban a racionális inkumbens – elkerülendő a megszégyenítő vereséget – inkább a visszavonulást választja. Ezekben az esetekben az adott választókerület küzdelme nyílttá válik, hiszen nincs inkumbens jelölt. Az ilyen esetek értelemszerűen nem rontják azoknak a kerületeknek a magas arányát, ahol indult és sikeres volt az inkumbens.

Több szerző megközelítésében is az inkumbens előny lényegében egy versengő racionális választási módszeren alapuló magyarázat az ideológiák eredeti gazdasági modellel alapuló vetélkedésével (Downs 1957) szemben. Az ideológiai kínálaton alapuló kalkulációval ellentétben ugyanis a ténylegesen megfigyelt választói döntések – ezúttal is elsősorban az Egyesült Államok kongresszusi választásai jelentik a fő empirikus alapot – sokkal inkább mutattak szoros összefüggést a *status quo*-val, és ebből fakadóan az újrainduló inkumbens előnye erősebb hatásnak mutatkozott az ideológiai különbségekből származtathatónál.

Nyilván számos módszertani kérdést felvet a különböző tartalmú hatások elválasztása egymástól. Gondot jelenthet, hogy egy jellemzően egyik vagy másik politikai oldalhoz húzó választókerületben vagy más választási terüle-

ti egységben egy újrainduló, a nagyobb támogatottságú politikai oldalhoz tartozó inkumbens jelölt esetén az eredmény értékelésekor miként, milyen arányban kell számításba venni a választók ideológiai elkötelezettségéből, illetve az inkumbenssel kapcsolatos kedvező attitűdjeiből eredő hatásokat.

A különböző hatásokat nyilvánvalóan nem lehet mindig elválasztani, de két speciális választási eseménysorozat segíthet a tiszta inkumbens előny kimutatásában és jobb megértésében. A „második megugrás” (*sophomore surge*) egy olyan jelölt esetében értelmezhető, aki a korábbi választáson új jelöltként győzött, és első ciklusa után választották sikeresen újra. A második választáson kapott támogatás pozitív különbsége az elsőhöz képest az inkumbencia előnyeként értelmezhető. A „visszavonuló visszaesés” (*retirement slump*) pedig abban a helyzetben értelmezhető, amikor az inkumbens visszavonul, és a következő választás nyílt küzdelmében az inkumbens pártjához tartozó új jelölt támogatottságának különbsége az inkumbens korábbi választáson élvezett támogatottságához képest negatívan fejezi ki az inkumbens előnyét.

AZ INKUMBENS ELŐNYE MAGYARORSZÁGON

Magyar viszonyok között a különböző elemzések és vizsgálatok eddig nem tulajdonítottak nagy szerepet az inkumbens előnynek. Ennek magyarázata részben a választási rendszerben keresendő, hiszen noha markánsan jelen van az egyéni választókerületi elem, a parlamenti mandátumok elosztásában a listás és a töredékszavazatoknak is jelentős a szerepük. Természetesen ettől még vizsgálható lenne önmagában az egyéni választókerületi elem az inkumbencia szempontjából, de a tapasztalatok azt mutatják, hogy ezen a terepen sokkal inkább meghatározóak a pártelvű kilengések, mint a jelölt személye iránti hűség. A 176 egyéni képviselő közül mindössze ketten – Balsai István és Kósa Lajos – nyertek saját választókerületükben folyamatosan az első szabad választások óta, tehát ötször újraválasztották őket. Háromszoros újraválasztással a jelenlegi képviselők közül is mindössze 39-en dicsekedhetnek, ez az egyéni képviselők mindössze 22 százaléka (www.parlament.hu).

Szemben az országgyűlési egyéni képviselői küzdelmekkel gyakran szokás Magyarországon arra hivatkozni, hogy a helyi politikában, különösen a polgármester-választások világában sokkal inkább érvényesül a személyhez kötődés, és ezáltal az inkumbens előny jelensége is. Nyilván ez a meggyőződés elsősorban abból táplálkozott, hogy az ország leglátványosabb helyi vezető posztján, Budapest főpolgármestereként Demszky Gábort négy-szer újraválasztották, és 2010-ben veszített választás nélkül vonult vissza a számára borítékolható bukás elől. Az ő története önmagában is sokkal jobban hasonlít az amerikai irodalom inkumbens jelenségéhez, hiszen a tenge-rentúlon is azzal magyarázzák az újraindulók sikerének magas arányát, hogy

a magának veszést jósló inkumbens jellemzően inkább visszavonul, így részéről nem romlik az újráválasztási sikerek aránya, hiszen a kerületében nyílttá válik a verseny.

Az amerikai inkumbenselmélet alkalmazhatósága a magyar polgármester-választási küzdelmekben több analógia alapján is életszerűnek tűnik. Egyrészt rendszerében az USA kongresszusi választása a magyar településvezetőkéhez hasonló: egyfordulós küzdelemben relatív többséggel nyerhető el a poszt – noha az Egyesült Államokban a „relatív” jelzőnek a jellemzően kétjelöltes küzdelmekben nincs akkora jelentősége. A másik analógia kevésbé kézzelfogható, de talán sokkal fontosabb. Az a fajta közvetlen kapcsolat választott politikus és választó között, ami az USA kongresszusi képviselőit jellemzi, Magyarországon inkább a polgármesteri viszonylatban értelmezhető. A magyar egyéni választókerületi képviselő sokkal inkább feloldódik a pártfegyelem kötelező iránymutatásában, személye, önálló karaktere így a választó számára kevésbé domborodik ki, inkább egyfajta közvetítő instrumentum a pártakat számára, a parlamenti matematika egyik személytelen tényezője.

A polgármester tevékenysége során azonban közvetlen választói élményt generál. Kapcsolata a településen élőkkel stílusától, preferenciáitól függetlenül állandó. A választók számára a település életének eseményei, a teljesítmények, sikerek és kudarcok sokkal inkább köthetők a személyhez, aki a szemükben önálló akaratú, autonóm aktor. Még akkor is igaz lehet ez, ha egy párt jelöltjeként tölti be a polgármesteri posztot, hiszen helyi, jellemzően ideológiai, értékrendi alapon nem tud a párthovatartozás hatni a helyi vezető döntéseire – legalábbis az átlagos választó percepciójának szintjén semmiképpen. A főtér rendbehozatala, a helyi közutak felújítása, az általános iskolai tornaterem megépítése nem értékelhető sem szocialista, sem konzervatív teljesítményként, a helyi vezető személyének eredményeként viszont annál inkább.

Bármennyire is logikus a fenti érvelés, a polgármesterek világában jelen lévő jelentős újráválasztási arányról a legtöbb megfigyelőnek csak töredékes elképzelése van. A 3160 település választási eredményeiről sokkal kevésbé lehet egyetlen pillantással véleményt mondani, ez 176 egyéni országgyűlési képviselő esetében evidens módon egyszerűbb. Tanulmányunk célja azt megvizsgálni az időben korlátozottan rendelkezésünkre álló adatokból, hogy egyáltalán igazolják-e a tények a polgármesterek nagyobb inkumbencia-arányára vonatkozó vélekedéseket. Ennek eldöntésére három települési önkormányzati választás – a 2002-es és a 2006-os részletes, illetve a korlátozott 2010-es adatok – eredményeit vetjük össze, és ezek alapján próbáljuk felmérni egyrészt az inkumbencia tényét, és amennyiben valóban jelen van a települések szintjén, akkor az adatokban kicsit mélyebbre szántva annak természetét. Ennek értelmében az inkumbencia alakulása vizsgálható településméret szerint, és elemezhető, hogy mennyire függ az egyes polgármesterek párthovatartozásától. Hipotézisünk szerint a kisebb, 10 ezer lakos alatti településeken nagyobb arányban választják újra a polgármestereket, illetve a legna-

gyobb arányban függetlenek az újráválasztott polgármesterek – e két megállapítás természetesen egymással is szoros ok-okozati viszonyban áll.

Nehéz azonban megjósolni, hogy a párt által delegált polgármesterek körén belül vajon hogyan alakul az inkumbencia, a helyi választó mennyire követi az országgyűlési választások kilengő politikai ingáját. Szintén nehéz előre megbecsülni, hogy az inkumbens választási győzelmet arató polgármester szavazatelőnye átlagosan nagyobb-e, mint a nyílt küzdelemben diadalmaskodó újonc.

Ebben a vizsgálatban körüljárjuk ugyan az inkumbens előny számításának minden lehetséges módszertani kérdését, de nem teszünk kísérletet mély statisztikai kimutatásokra, mivel jelenlegi adataink időben túlságosan korlátozottan állnak rendelkezésre. Munkánk célja, hogy ablakot nyissunk a polgármesteri választási versenyek világában az inkumbencia értelmezésére. Amennyiben termékeny talajra találunk, azzal a jövőben újabb kutatások előtt nyithatjuk meg az utat teljes idősorok – 1990, 1994, 1998 és a részletes 2010 – birtokában. Ha sikerrel járunk, a későbbi munkák eredményeképp akár a sajátos magyar viszonyokból kiinduló új inkumbenciaelőny-számítási módszert is találhatunk, amelynek végén – és ez lehet a legfontosabb célja vizsgálódásainknak – jobban megérthetjük a magyar választói magatartás sajátosságait.

AZ INKUMBENCIA JELENLÉTE MAGYARORSZÁGON

Valóban előny, ha valaki mint polgármester már letöltött egy hivatali ciklust és újra indulni szeretne a választási küzdelemben? Mennyivel nagyobb eséllyel indul ő, mint egy esetleges „újonc”?

A jelen kutatás célja az első kérdés megválaszolása, az inkumbens előny magyarországi jelenlétének vizsgálata, s nem kíván az amerikai elemzésekhez hasonló bonyolult statisztikai számításokat bemutatni – így az utóbbi kérdésre sem szeretnénk ebben a tanulmányban választ adni –, erre nem is lenne lehetőség ilyen szűk keretek között. Ha az adatok azt mutatják, érdemes Magyarországon is komolyabb elemzéseket végezni, ezt a jövőben megteszük. Most három választási év (a 2002-es, 2006-os és a rendelkezésre álló 2010-es adatok) eredményeit mutatjuk be a korábbi elméleti részben említett hipotézisek, állítások alapján.

Az elemzés induktív jellegű, három választási év keresztmetszeti, primer adatait vizsgáljuk az Országos Választási Bizottság (OV) által számunkra rendelkezésre bocsátott adatbázisok alapján. Mind 2002, 2006 és 2010 esetében 3160 település eredményeit kaptuk meg, bár 2010-nél csupán előzetes adatokat, így a győztes jelöltek és az őket támogató szervezetek nevén kívül több információnk jelenleg nincs. A tanulmányban megfogalmazott célokhoz azonban ezek az adatok is megfelelnek.

Egy ilyen „idősoros” adatbázis elkészítésekor, az adatok sikeres „összefűzésekor” nagy előny, ha minden választási évnél azonos szerkezetben, tökéletesen konzisztens nevek (a települések és a jelöltek esetében ez különösen fontos) alapján gyűjtenek választási évről választási évre adatokat.¹

Mindhárom választásnál 3160 település adatai állnak rendelkezésre. Mivel 2010 esetében az időközi választások még nem zárultak le, a korábbi években is az adatok konzisztenciája miatt azon településeken végezzük el az elemzést, ahol a választások eredményesen zajlottak. Ez a felvetés 2002-ben 18,² 2006-ban 13,³ 2010-ben szintén 13⁴ település adatait érinti.

Az inkumbens előny tehát az az előny egy választási küzdelemben, amely abból ered, hogy a jelölt éppen betölti a választott tisztséget. Érdekes kérdés, hogy hány magyarországi választókerületben sikerült a jelöltnek egymás után 2002-ről 2006-ra, valamint 2006-ról 2010-re nyernie, milyen jelölő szervezet, szervezetek álltak a győztesek mögött. Vajon hány olyan eset van, amikor egy korábbi polgármester egy ciklus kihagyása után ismét győzni tudott?

Hipotézisünk szerint a kisebb, 10 ezer lakos alatti településeken nagyobb arányban választják újra a polgármestereket, illetve nagyobb arányban függetlenek az újraválasztott polgármesterek.

¹ Ennek többé-kevésbé eleget tettek a kapott adatbázisok, bár az utólagos mechanikus ellenőrzés elengedhetetlen volt, hiszen nagyon apró eltéréseken is elcsúszhat az elemzés. Az eredmények utólagos mechanikus ellenőrzését azért is tartjuk kifejezetten hangsúlyos témának, mert olyan egyszerű elírások, mint Edelman vagy Édelman egy családnév esetén; a nőknél egyik választási évben Kissné, másikban Kiss Gáborné feltüntetése ugyanazon személynél; az „idősebb, ifjabb” szavak nem következetes szerepeltetése nagyban megnehezíti a képletekkel, programokkal való elemzést, növeli a hibalehetőséget. Ezért is hangsúlyozzuk, hogy a kapott eredmények plusz mínusz egy-két hibahattárral értendők, ahol előre nem tudjuk megbecsülni a hiba nagyságát, hiszen az adatok összeállításakor megfigyelhető következtetlenség, figyelmetlenség, tehát az emberi tényező okozza ezt.

² 2002-ben időközi választásokat tartottak Kisbudmér, Kisdér, Töttös, Perecse, Tardona, Tófalú, Nagyrév, Bokor, Zsámbék, Gálosfa, Nemeskiszfalud, Iklanberény, Magyarszecsőd, Szakonyfalú, Vámoscsalád, Kékkút, Kispirit és Kistolmács településen.

³ 2006-ban időközi választásokat tartottak Tiszapalkonya, Tornabarakony, Mosonszentmiklós, Völcssej, Pusztaszemes, Sérsekszőlős, Nyírderzs, Bikács, Bakonypölöske, Kékkút, Csonkahegyhát, Hernyék és Kisvásárhely településen.

⁴ 2010-ben időközi választások lesznek Dombiratos, Köröstarcsa, Tiszavalk, Libickozma, Varászló, Nyírtelek, Grábóc, Iklanberény, Orfalu, Bödeháza, Csöde, Dobri, Zalaszántó településen.

1. TÁBLÁZAT

Sikerarány azokon a településeken, ahol a 2002-ben polgármesteri hivatalt betöltő személyek 2006-ban is győztek

	Abszolút értékben	Relatív értékben (%)
Újraválasztották a 2002-es polgármestert 2006-ban	2044 ⁵	65,26
Nem választották újra a 2002-es polgármestert 2006-ban	1088	34,74
Összesen	3132⁶	100,00

Forrás: saját készítés

2006-ban az újraválasztásért induló inkumbensek sikerességi aránya Magyarországon közel 65 százalék, ahogy azt az *1. táblázat* mutatja. 2010-ben az eredmények lényegében nem változtak, a sikerarány 64 százalék körül alakult. A *3. táblázat* azon települések számát mutatja, ahol mind 2006-ban, mind 2010-ben újraválasztották a 2002-es inkumbenst. 1187 település esetében beszélhetünk tehát két választási győzelemről is, ami a 3160 özssteleplülésszámhoz képest magas, közel 38 százalékos sikerarányt mutat. Azt mondhatjuk, ezek az eredmények megközelítik a tengerentúli értékeket, így mindenképpen érdemes tovább vizsgálódní.

⁵ Szándékunkban állt a települések felsorolása is, ám mivel ilyen nagy az elemszám, nincs rá lehetőségünk. A táblázatok azonban rendelkezésünkre állnak a tételes településnevek felsorolásával.

⁶ Azért nem 3160 esetről beszélünk, mert az időközi választásokat tartó települések adatait nem vesszük figyelembe a számításokkor.

2. TÁBLÁZAT

Sikerarány azokon a településeken, ahol a 2006-ban polgármesteri hivatalt betöltő személyek 2010-ben is győztek

	Abszolút értékben	Relatív értékben (%)
Újraválasztották a 2006-os polgármestert 2010-ben	1991	63,53
Nem választották újra a 2006-os polgármestert 2010-ben	1143	36,47
Összesen	3134	100,00

Forrás: saját készítés

3. TÁBLÁZAT

Sikerarány azon településeken, ahol a 2002-ben polgármesteri hivatalt betöltő személyek nemcsak a 2006-ban, hanem 2010-ben is győztek

	Abszolút értékben	Relatív értékben (%)
Újraválasztották a 2002-es polgármestert 2006-ban és 2010-ben is	1187	37,87
Nem választották újra az induló polgármestert	1947	62,13
Összesen	3134	100,00

Forrás: saját készítés

Hipotézisünk szerint a kisebb településeken⁷ nagyobb arányban választják újra a polgármestereket, ami a 4. és 5. táblázat eredményeit elemezve igazolódott. 2006-ban a 10 ezer fő alatti helységeken közel 66, 2010-ben 64 százalékban választották újra a korábban hivatalban lévő polgármestereket, míg a 10 ezer lélekszám felettiéknél ugyanez az arány bár magas, de elmarad az

⁷ A települések besorolása a 2010-es számok alapján lett kivetítve 2002-re és 2006-ra is.

előbb említett értékektől – 2006-ban és 2010-ben is közel 57 százalék a sikerarány.

4. TÁBLÁZAT

A 2002 és 2006 közötti újraválasztási sikerarány településméret szerinti bontásban

	Újraválasztották?		Összesen	Újraválasztották?	
	nem	igen		nem (%)	igen (%)
10 ezer fo alatti településeken	1015	1949	2964	34,24	65,76
10 ezer fo feletti településeken	73	95	168	43,45	56,55
Összesen	1088	2044	3132	34,74	65,26

Forrás: saját készítés

5. TÁBLÁZAT

A 2006 és 2010 közötti újraválasztási sikerarány településméret szerinti bontásban

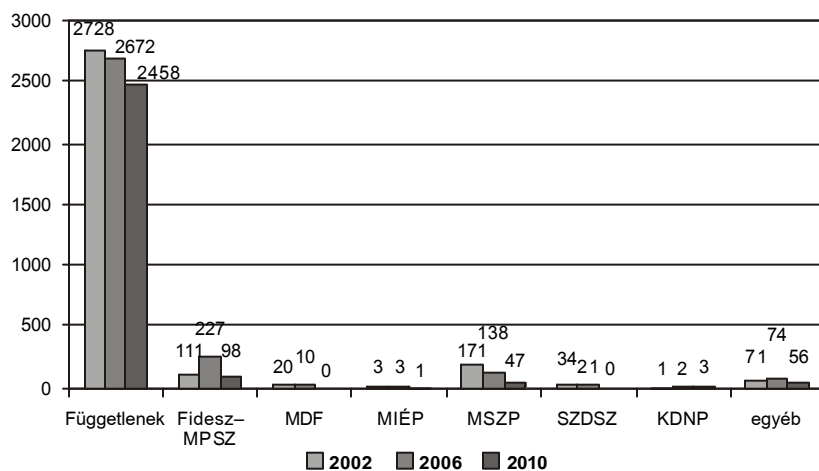
	Újraválasztották?		Összesen	Újraválasztották?	
	nem	igen		nem (%)	igen (%)
10 ezer fo alatti településeken	1071	1895	2966	36,11	63,89
10 ezer fo feletti településeken	72	96	168	42,86	57,14
Összesen	1143	1991	3134	36,47	63,53

Forrás: saját készítés

Hipotézisünk második része szerint a kisebb településeken nagyobb arányban függetlenek az újraválasztott polgármesterek. Ezen állítás adatokkal való alátámasztása előtt érdemes megnézni az 1. ábrát, amely azt mutatja, hogy az egyes választási években hány független jelölt indult.⁸ Egyértelműen látszik az induló polgármesterjelöltek pártjellelű szervezetektől való függetlensége.

1. ÁBRA

A függetlenek számának megoszlása (2002, 2006 és 2010)

Forrás: saját készítés

⁸ Azért nem hangsúlyozzuk a nagyobb pártok jelöltjeinek elemzését, mert a kapott adatbázisban nem egyértelmű, van-e jelentősége az első, második és további helyeken megjelölt szervezetek sorrendjének. Természetesen előfordulhat, hogy egy jelöltet több szervezet is támogat, így az adatok összehasonlíthatósága érdekében az első helyen vett támogatót ábrázoltuk mindhárom választási évben. A pártok kiválasztása önkényes. A 2010-es adatbázis adatait elemezve vélelmezzük, hogy igenis van jelentősége a sorrendnek, mert találtunk Fidesz–KDNP-s jelölő szervezetlistát, valamint KDNP–fideszest is, 2010-ben ugyanis egy cellában kaptuk meg az összes jelölő szervezet nevét jelöltenként. 2010-ben azért is esett vissza 227-ről 98-ra a Fidesz által támogatott jelöltek száma, mert volt csak Fidesz, csak KDNP és Fidesz–KDNP által támogatott jelölt is. Ez utóbbiak száma meghaladta a 450-et. Az adatok csak illusztratív jellegűek, a nagyarányú függetlenek számát szeretnénk vele bemutatni.

6. TÁBLÁZAT

A 2002 és 2006 között újraválasztott polgármesterek eredményei településméret és jelölő szervezet szerinti bontásban⁹

	Füg- getlen	Valamilyen szervezet által jelölt	Össze- sen	Füg- getlen (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
10 ezer fő alatti települések	1747	202	1949	89,64	10,36
10 ezer fő feletti települések	13	82	95	13,68	86,32
Összesen	1760	284	2044	86,10	13,89

Forrás: saját készítés

A 6. táblázatot elemezve azt láthatjuk, hogy a 2002-ben és 2006-ban is nyertes polgármesterek a 10 ezer fő alatti településeken közel 90 százalékban függetlennek vallják magukat, míg a tendencia épp ellenkező a 10 ezer fő feletti helységeken, ahol közel 86 százalékban valamilyen párt támogatta az induló jelöltet. Ugyanez figyelhető meg a 2006-ban és 2010-ben győztes polgármesterek esetében is (7. táblázat), a számokban van némi eltérés, a kisebb településeken a függetlenek aránya közel 83 százalék, míg a nagyobb helységeken a jelölő szervezet általi győztes polgármesterek aránya megközelíti a 89 százalékot. A 8. táblázat a 2002-ben, 2006-ban és 2010-ben is nyertes polgármesterek adatait elemzi, itt szintén a fenti tendencia igazolódik.

⁹ A jelölő szervezetek szerinti bontás a 2006-os adatok alapján történt.

7. TÁBLÁZAT

A 2006 és 2010 között újraválasztott polgármesterek eredményei településméret és jelölő szervezet szerinti bontásban¹⁰

	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
10 ezer fo alatti települések	1570	325	1895	82,85	17,15
10 ezer fo feletti települések	11	85	96	11,46	88,54
Összesen	1581	410	1991	79,41	20,59

Forrás: saját készítés

8. TÁBLÁZAT

A 2002 és 2010 között újraválasztott polgármesterek eredményei településméret és jelölő szervezet szerinti bontásban¹¹

	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
10 ezer fo alatti települések	964	181	1145	84,19	15,81
10 ezer fo feletti települések	7	35	42	16,67	83,33
Összesen	971	216	1187	81,80	18,20

Forrás: saját készítés

A 6., 7. és 8. táblázat adatait látva felmerülhet a kérdés, hogy vajon hasonló tendencia mutatkozik-e akkor is, ha a nem inkumbens polgármesterek eredményeit vizsgáljuk. Erre a kérdésre ad választ a 9. és 10. táblázat. Azt láthatjuk, hogy akár inkumbens, akár „sima” győzelemről legyen szó, a 10 ezer fő

¹⁰ A jelölő szervezetek szerinti bontás a 2010-es adatok alapján történt.

¹¹ A jelölő szervezetek szerinti bontás a 2010-es adatok alapján történt.

alatti településeken lényegesen nagyobb a független győztesek aránya, míg a 10 ezer fő felettekben a valamilyen szervezet által jelölteké.

9. TÁBLÁZAT

A 2006-ban győztes, de nem inkumbens polgármesterek eredményei településméret és jelölő szervezet szerinti bontásban

	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
10 ezer fő alatti települések	893	122	1015	87,98	12,02
10 ezer fő feletti települések	5	68	73	6,85	93,15
Összesen	898	190	1088	82,54	17,46

Forrás: saját készítés

10. TÁBLÁZAT

A 2010-ben győztes, de nem inkumbens polgármesterek eredményei településméret és jelölő szervezet szerinti bontásban

	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
10 ezer fő alatti települések	855	216	1071	79,83	20,17
10 ezer fő feletti települések	9	63	72	12,5	87,5
Összesen	864	279	1143	75,59	24,41

Forrás: saját készítés

További érdekesség ezek után annak megtekintése, vajon a győztesek között mekkora a függetlenek és a valamilyen szervezet által jelöltek aránya. Ez olvasható le a 11. és a 12. táblázaton. Ezekből az esetekből leszűrhető, hogy legyen akár inkumbens, akár „egyszerű” győzelem, a függetlenek sike-

re mindkét esetben kiemelkedően magas – 2006-ban az inkumbensek esetében 86, a nem inkumbenseknél pedig közel 83 százalék. 2010-ben a tendencia hasonló, csupán a konkrét számok térnek el némileg – az inkumbenseknél megközelítőleg 80, míg a „sima” győzelmet aratóknál közel 76 százalék. Mi következik ebből?

11. TÁBLÁZAT

A 2006-ban győztes polgármesterek adatainak jelölő szervezet szerinti bontása

	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
Újraválasztott inkumbens jelölt	1760	284	2044	86,11	13,89
Nem inkumbens győztes jelölt	898	190	1088	82,54	17,46
Összesen	2658	474	3132	84,87	15,13

Forrás: saját készítés

12. TÁBLÁZAT

A 2010-ben győztes polgármesterek adatainak jelölő szervezet szerinti bontása

	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
Újraválasztott inkumbens jelölt	1581	410	1991	79,41	20,59
Nem inkumbens győztes jelölt	864	279	1143	75,59	24,41
Összesen	2445	689	3134	78,02	21,98

Forrás: saját készítés

Korábban azt ígértük, hogy komolyabb statisztikai elemzést nem végzünk, ám a 11. és 12. táblázat kapcsán kénytelenek vagyunk elidőzni, és a statisztikában oly gyakran használt kapcsolatvizsgálatokról részletesebben szólni. Statisztikusi és politológus szemmel a jelen kutatás talán legtöbb értékelésre lehetőséget adó táblázatai a 9.-től kezdődnek. A 11. és 12. táblázat komolyan félreviheti az elemzést, ezért is értelmezzük külön az itt szereplő számokat. Könnyen azt állíthatnánk, hogy mivel a függetlenek aránya mind az újraválasztott, mind a nem inkubens jelölteknel 80 százalék feletti volt 2006-ban – és 80, illetve 76 százalék körüli 2010-ben –, a függetlenség a „siker kulcsa”. Ez természetesen nem így van.¹²

A táblázatok a kapcsolatvizsgálatok elemzésekor használatos „függetlenség” tipikus esetei. Jelen esetben ez azt jelenti, annak ismerete, hogy valaki inkubens vagy nem inkubens, semmiféle kapcsolatban nem áll azzal, semmiféle többletinformációt nem ad arra vonatkozóan, hogy valamilyen párt, illetve szervezet delegálja-e a jelöltet. Vagy inkább fordítva: annak ismerete, hogy a jelölt valamilyen párthoz, szervezethez tartozik, illetve nem, semmiféle többletinformációt nem ad arra vonatkozóan, hogy inkubens vagy nem inkubens.¹³

A statisztikai függetlenség (és a tökéletesen függő viszony, azaz a „szélsőségek”) felismerése a legegyszerűbb az asszociációs kapcsolatok esetén, hiszen a százalékos értékek elárulják ennek létét, ezért is merjük bizton állítani számítások nélkül,¹⁴ hogy a függetlenség tipikus esetével állunk szemben. Ha az „összesen” sorban található százalékos értékek „visszaköszönnek” a táblázat soraiiban – azaz ahogy a statisztikában ismeretes, a feltétel nélküli megoszlások megegyeznek a feltételesekkel –, akkor nem is kell tovább khi-négyzetet és Cramer-mutatót számolni, értékük nulla, tehát a két is-

¹² A 11. és 12. táblázatban két „ismérv” szerepel: az első az inkubens/nem inkubens szerinti bontás, a másik pedig a szervezetekhez, pártokhoz tartozás, illetve a függetlenség szerinti felosztás. A statisztikában az ilyen jellegű ismérveket minőségieknek nevezzük, ahol az úgynevezett asszociációs kapcsolatvizsgálatot alkalmazzuk, melynek két legfontosabb „elemzési eszköze” a khi-négyzet-statisztika és a Cramer-mutató. Az asszociációs kapcsolatvizsgálatot mérő mutatók a khi-négyzetre épülnek, azok számlálójában helyezkednek el. A Cramer-mutató használata a leginkább elterjedt, de több asszociációs kapcsolatot mérő mutatót is ismerünk. A khi-négyzet elsődleges vizsgálata a legfontosabb elem az asszociációs kapcsolatoknál, ennek részletei jelen tanulmány számára nélkülözhetők. Ha ennek értéke nulla – amely a tényleges érték és a függetlenségtől, tehát a kapcsolat hiányát jelző értéktől vett távolságot mutatja –, akkor az elemzés befejeződik, szigorúan téves a további okfejtés. Ennek hangsúlyozása azért fontos, mert az SPSS-program annak ellenére is kiszámolja a Cramer-mutató értékét, hogy a khi-négyzetre vonatkozó p-értékből függetlenség következik. Ahogy említettük, a Cramer számlálójában szerepel a khi-négyzet, így ha a khi-négyzetnek nulla az értéke, akkor a törtértéke is nulla, ami függetlenséget jelent, tehát a két ismérv között nincs semmiféle kapcsolat. Azaz az egyik ismerete semmiféle többletinformációt nem ad a másik ismérv meghatározásakor.

¹³ A Cramer-mutató szimmetrikus.

¹⁴ Természetesen az SPSS-programmal és „papíron” is kiszámoltuk, és megbizonyosodtunk állításunk helyességéről.

mérv között nincs magyarázó kapcsolat.¹⁵ Mivel a *11. táblázat* esetében az „összesen” sorban szereplő közel 85 és 15 százalékos érték szinte megegyezik a 86–13 és 83–17 százalékos értékekkel, kétséget kizáróan állíthatjuk, e táblázat elemzése semmiféle többletinformációt nem ad. Ugyanez igaz a *12. táblázatra* is, csak ott 78–22 a feltétel nélküli megoszlás.

A *13.* és a *14. táblázat* a fentebb említett úgynevezett háromdimenziós elemzést foglalja össze 2006 és 2010 esetében. Itt is azt láthatjuk, amit eddig, csak egyetlen táblázatba sűrítve az információkat. Az inkubens/nem inkubens polgármesterek és a pártoktól, szervezetektől való függés vagy függetlenség között nincs magyarázó kapcsolat, annál érdekesebb a településméret és a pártoktól, szervezetektől való függés (vagy függetlenség) közötti összefüggés.

¹⁵ Ez a khi-négyzet számítási logikájából adódik.

13. TÁBLÁZAT

A 2006-ban győztes polgármesterek adatainak jelölő szervezet és településméret szerinti bontása

		Független	Pártvagy szervezet jelölte	Összesen	Független (%)	Pártvagy szervezet je lölte (%)
Nem inkumbens győztes jelölt	10 ezer fő alatti települések	893	122	1015	87,98	12,02
	10 ezer fő feletti települések	5	68	73	6,85	93,15
Újraválasztott inkumbens jelölt	10 ezer fő alatti települések	1747	202	1949	89,64	10,36
	10 ezer fő feletti települések	13	82	95	13,68	86,32

Forrás: saját készítés

14. TÁBLÁZAT

A 2010-ben győztes polgármesterek adatainak jelölő szervezet és településméret szerinti bontása

		Független	Pártvagy szervezet jelölte	Összesen	Független (%)	Pártvagy szervezet jelölte (%)
Nem inkumbens győztes jelölt	10 ezer fő alatti települések	855	216	1071	79,83	20,17
	10 ezer fő feletti települések	9	63	72	12,5	87,5
Újra- választott inkumbens jelölt	10 ezer fő alatti települések	1570	325	1895	82,85	17,15
	10 ezer fő feletti települések	11	85	96	11,46	88,54

Forrás: saját készítés

Bár az adatbázisunkban nem áll rendelkezésre a 10 ezer fő alatti és feletti bontáson túl bővebb információ a települések konkrét nagyságáról, mi a választópolgárok száma¹⁶ alapján önkényesen alakítottunk ki osztályközöket, ahol folytattuk az eddigi kérdésekre való válaszkeresést. Hét osztályközt alakítottunk ki, ahogy az a 15. táblázatból látható.

15. TÁBLÁZAT

A 2002 és 2006 közötti újraválasztási sikerarány a választópolgárok száma szerinti bontásban

Választópolgárok száma	Újraválasztották?		Összesen	Újraválasztották?	
	nem	igen		nem (%)	igen (%)
0–200	131	314	445	29,44	70,56
201–500	235	529	764	30,76	69,24
501–1000	249	453	702	35,47	64,53
1001–2000	208	387	595	34,96	65,04
2001–5000	157	224	381	41,21	58,79
5001–10 000	51	61	112	45,54	54,46
10 001–	57	76	133	42,86	57,14
Összesen	1088	2044	3132	34,74	65,26

Forrás: saját készítés

Minél kisebb egy település, annál nagyobb az újraválasztási arány 2006 (15. táblázat) és 2010 (16. táblázat) esetében is. 2006-ban a maximum 200 választópolgárral rendelkező településeken 70 százaléknál is magasabb az újraválasztott polgármesterek aránya, 2010-ben közel 64 százalék, míg a 10 ezer fő feletti városokban mindkét választási évben a közel 57 százalékos újraválasztási arány sem mondható alacsonynak.

¹⁶ A választás befejezésekor a névjegyzékben lévő választópolgárok száma alapján 2010-ben.

16. TÁBLÁZAT

A 2006 és 2010 közötti újraválasztási sikerarány választópolgárok száma szerinti bontásban

Választópolgárok száma	Újraválasztották?		Összesen	Újraválasztották?	
	nem	igen		nem (%)	igen (%)
0–200	161	282	443	36,34	63,66
201–500	257	511	768	33,46	66,54
501–1000	254	449	703	36,13	63,87
1001–2000	220	375	595	36,97	63,03
2001–5000	147	234	381	38,58	61,42
5001–10 000	46	65	111	41,44	58,56
10 001–	58	75	133	43,61	56,39
Összesen	1143	1991	3134	36,47	63,53

Forrás: saját készítés

A függetlenek és a valamilyen szervezet által jelöltek esetében is egyértelmű tendencia látható a további táblázatokban. 2006-ban a függetlenek aránya az inkumbens polgármesterek esetében a legkisebb településeken meghaladja a 96 százalékot (17. táblázat). A függetlenek száma fokozatosan csökken a választópolgárok számának növekedésével, így 2006-ban a 10 ezernél több választópolgárt számláló városokban a függetlenek aránya csupán 7 százalék, ezzel szemben a valamilyen szervezet által jelölték meghaladja a 93 százalékot (17. táblázat).

17. TÁBLÁZAT

A 2006-ban inkumbens polgármesterek adatainak választópolgárok száma és jelölő szervezet szerinti bontása

Választópolgárok száma	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
0–200	302	12	314	96,18	3,82
201–500	504	25	529	95,27	4,73
501–1000	418	35	453	92,27	7,73
1001–2000	324	63	387	83,72	16,28
2001–5000	175	49	224	78,13	21,88
5001–10 000	32	29	61	52,46	47,54
10 001–	5	71	76	6,58	93,42
Összesen	1760	284	2044	86,11	13,89

Forrás: saját készítés

18. TÁBLÁZAT

A 2006-ban győztes, de nem inkumbens polgármesterek adatainak a választópolgárok száma és a jelölő szervezet szerinti bontása

Választópolgárok száma	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
0–200	120	11	131	91,60	8,40
201–500	223	12	235	94,89	5,11
501–1000	228	21	249	91,57	8,43
1001–2000	187	21	208	89,90	10,10
2001–5000	121	36	157	77,07	22,93
5001–10 000	16	35	51	31,37	68,63
10 001–	3	54	57	5,26	94,74
Összesen	898	190	1088	82,54	17,46

Forrás: saját készítés

Ugyanez a tendencia figyelhető meg a nem inkumbens polgármesterek esetében is (18. táblázat), a függetlenek aránya 2006-ban a legkisebb településeken meghaladja a 91 százalékot, a legnagyobb városokban kicsivel az 5 százalékot, míg a valamilyen szervezet által jelölt polgármesterek a legkisebb településeken közel 8 százalékban képviseltették magukat, addig a 10 ezer fő felettiekben arányuk megközelítette a 95 százalékot. 2010-ben sem látunk jelentős változást, az inkumbens (19. táblázat) és nem inkumbens (20. táblázat) független polgármesterek aránya fokozatosan csökken a választópolgárok számának növekedésével, a valamilyen szervezet által jelöltek pedig ezzel fordított arányban nő.

19. TÁBLÁZAT

A 2010-ben inkumbens polgármesterek adatainak a választópolgárok száma és a jelölő szervezet szerinti bontása

Választó- polgárok száma	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
0–200	251	31	282	89,01	10,99
201–500	453	58	511	88,65	11,35
501–1000	382	67	449	85,08	14,92
1001–2000	306	69	375	81,60	18,40
2001–5000	158	76	234	67,52	32,48
5001–10 000	25	40	65	38,46	61,54
10 001–	6	69	75	8,00	92,00
Összesen	1581	410	1991	79,41	20,59

Forrás: saját készítés

20. TÁBLÁZAT

A 2010-ben győztes, de nem inkubens polgármesterek adatainak a választópolgárok száma és a jelölő szervezet szerinti bontása

Választó- polgárok száma	Független	Valamilyen szervezet által jelölt	Összesen	Független (%)	Valamilyen szervezet által jelölt (%)
0–200	151	10	161	93,79	6,21
201–500	224	33	257	87,16	12,84
501–1000	196	58	254	77,17	22,83
1001–2000	175	45	220	79,55	20,45
2001–5000	98	49	147	66,67	33,33
5001–10 000	16	30	46	34,78	65,22
10 001–	4	54	58	6,90	93,10
Összesen	864	279	1143	75,59	24,41

Forrás: saját készítés

Felmerült az a kérdés is, hány olyan eset lehet, amikor a korábbi polgármester egy ciklus kihagyása után ismét győzni tudott. Részletesen megvizsgálva az idősoros adatokat, 42 ilyen települést találtunk. Korábban említettük, hogy a kapott adatbázisok miatt a fenti eredmények plusz-mínusz egy-két százalékpontos hibahatárral értendők az adatbeviteli, -kódolási nehézségek miatt. Érdeemes azt is megemlíteni, hogy 64 olyan esetet találtunk, amikor nagy valószínűséggel a következő választást a korábbi polgármester családjához tartozó rokon nyerte meg – gyermeke, felesége –, de természetesen ezeket nem vettük inkubens győzelemnek.¹⁷

A módszertani elemzést két kérdéssel indítottuk: valóban előny-e, ha valaki mint polgármester már letöltött egy hivatali ciklust és újra indulni szeretne a választási küzdelemben? Mennyivel nagyobb eséllyel indul ő, mint egy esetleges „újonc”? Ahogy azt többször hangsúlyoztuk, az utóbbi kérdés megválaszolása a jelen kutatásnak nem célja, csupán azt szeretnénk látni, egyáltalán érdemes-e az inkubenciaelőny fogalmával Magyarországon is foglalkozni. A jelenlegi számokból, táblázatokból az látszik, hogy a polgármesterek jelentős része (közel 65 százaléka) már korábban is betöltötte a pozíciót, tehát érde-

¹⁷ Miközben a szigorú módszer értelemszerűen kizárja, hogy a korábbi polgármester rokonainak megválasztását inkubens esetként kezeljük, megjegyzendő, hogy a rokonság élvezzi az inkubens előny szinte valamennyi forrását, így bizonyára sok esetben nem állnánk messze a valóságtól, ha ezeket az eseteket is az újrászó helyi vezetők közé sorolnánk.

mes tovább vizsgálódnunk: mi újráválasztásuk oka? Ahogy az a 11. és 12. táblázatból is látható, az újráválasztás és a pártfüggetlenség vagy pártoktól való függetlenség között nincs kapcsolat, mind az inkumbens, mind a nem inkumbens győztes polgármesterek esetében a függetlenek aránya a meghatározó. A táblázatokból egyértelműen látszik, ahogy nő a települések nagysága, úgy csökken a független polgármesterek száma és nő a valamilyen szervezet által jelöltéké. Bár a tanulmány az inkumbens előnyre vonatkozó konkrét adatokat nem tartalmaz (nem is volt cél), de alapjául szolgálhat további kutatásoknak, ami már megadhatja a választ arra a kérdésre, hogy valóban előnyt jelent-e egy már letöltött hivatalis ciklus egy „újjonc” indulásával szemben.

KÖVETKEZTETÉSEK

Vizsgálatunk legfontosabb megállapítása, hogy a sejtés igaznak bizonyult, az inkumbens előnyére utaló magas újráválasztási arány markánsan érvényesül a magyar polgármester-választások során. Akár a 2002/2006-os, akár a 2006/2010-es változások eredményeit nézzük, a közel kétharmados arányt látva bátran kijelenthető: Magyarországon a helyi önkormányzati választásokon, azokon belül is a polgármester-választás kapcsán feltétlenül érdemes az inkumbens előnyét tovább vizsgálni.

Igazolódott hipotézisünk azon állítása is, hogy a kisebb, 10 ezer lakost meg nem haladó lélekszámú településeken volt nagyobb a sikeresen induló inkumbensek aránya közel 66, illetve 64 százalékkal. A különbség a nagyobb települések 57 százalékos környéki értékével összevetve azonban nem annyira számottevő, mint amennyire ez előzetesen várható lett volna. Vizsgálatunkhoz értelemszerűen választottuk a magyar helyi választási rendszerben meghatározó 10 ezres lakossági határt, hiszen a választási adatbázisok is ezt a megkülönböztetést használják. A választói magatartás vizsgálatában azonban érdekes lehet más, részletesebb képet biztosító határok mentén is megnézni a változásokat. Mi egy egyszerű megoldással próbáltuk megközelíteni a kérdést, és az adatbázisban szereplő választópolgárok száma szerint végeztük el a részletesebb bontást. Közvetlen kérdésünk szempontjából nem elsődleges jelentőségű ugyan, mégis hasznos megfigyelés, hogy részletesebb bontás mellett is – egy kisebb töréstől eltekintve – a településméret és a pártos polgármesterek részesedése egyenesen arányos egymással.

Hipotézisünk második felének igazolásáról már óvatosabb kijelentéseket érdemes megfogalmazni. Igaz ugyan az adatok ismeretében, hogy a függetlenek körében nagyobb a sikeres inkumbensek aránya, de hasonlóan magas függetlenarányt látunk az „újjonc” győztesek körében is. Ahogy ezt az elemző részben részletes módszertani érvekkel alátámasztottuk, hiba lenne bármiféle asszociációs kapcsolatot keresni az inkumbencia és a függetlenség között.

Szignifikáns változást mutat az inkumbenciaarány 2006-ról 2010-re a függetlenek körében, 86-ról 79 százalékra esik vissza. Úgy tűnhet ebből, hogy a két választás között valamiért csökkent a függetlenek inkumbenciaelőnye. A két minőségi ismérv kapcsolatáról azonban ebben az összefüggésben sem tudunk beszélni, mivel hasonlóan változik az „újonc” győztesek körében is a függetlenek aránya 83-ról 76 százalékra. Ebben a változásban tehát az inkumbens hatást vizsgálni nem érdemes.

Érdekes és további elemzést igénylő eredményünk viszont, hogy a már alkalmazott településméret szerinti szűrőt is bevetve függetlenek és pártjelöltek inkumbenciaaránya mindkét vizsgált átmenetben lényegében átfordul: 2002/2006-os adatokban a kistelepülések 88-12-es aránya a nagyobb településeken 7-93-ra cserélődik a pártjelöltek javára. Ugyanezek az értékek 2006/2010-ben 83-17 és 11-89, a 2002/2006/2010-es többszörös inkumbensek esetében pedig 84-16 és 13-87. Ha azonban a számokat ismét összevetjük a nem inkumbens, tehát újonc győztesek kétdimenziós, településméret és jelölés szerinti megoszlásával, akkor alapvetően hasonló elrendezést látunk. Nem az inkumbencia hatására alakulnak tehát megint a számok ilyen sajátosan, hanem sokkal inkább abból a tényből táplálkoznak, hogy nagyobb településeken összességében a pártjelölt indulók lesznek közel hasonló arányban sikeresek, mint a kisebb településeken a függetlenek. Fontos tehát, hogy ezen a téren se keressünk az inkumbenciaelőnyben rejlő magyarázatot.

Reményeink szerint ez a munka új témát nyitott a magyar választáskutatások világában. Most, hogy eredményeink alapján látható a magas inkumbenciaarány a polgármester-választások esetében, számos további kérdés tehető fel. Mindenekelőtt szükség lenne a teljes idősor részletes adatainak elemzésére, így már rövid tendenciákkal kapcsolatos megállapítások is lehetségessé válhatnak. Jól tudjuk a módszertani rész megállapításaiból, hogy önmagában a részletes adatbázisok megléte sem szolgál azonnali eredményekkel. A kétértelműségek és az elírások tisztázása pedig – különösen a régebbi adatbázisok esetében – rendkívül sok további munkát jelenthet.

Az eredmények és remélhetőleg a teljes idősor birtokában pedig immár bátran előre lehet tekinteni a magyar polgármesteri küzdelmek inkumbenciaelőnyének számszerűsítését célzó kutatásokra. Ehhez nyilván szükség lesz az egyes települések politikai preferenciáit jellemző valamilyen mutatóra, amelyben nagy segítséget jelenthet a Magyar Választáskutató Program egyik adatbázisa, amely az országgyűlési választások eredményét településekre lebontva mutatja be.

A magyar önkormányzati világban azonban van egy különös jelenség, amely már előre megelőlegezi az inkumbenciaelőny magas fokát. Az esetek többségét adó kisebb településeken legtöbbször független jelöltek a sikeres inkumbensek. Az ő esetükben a pártszimpátiából eredő hatás nem értelmezhető, így nem okoz módszertani problémát, ha az esetleges növekvő szavazatarányt tisztán az inkumbens előny javára könyveljük el. Hosszabb

idősor esetén vizsgálható, hogy milyen időbeni változásai lehetnek az előnynek, meddig nő, mikor „áll be”, vagy esetleg nem fordul-e át idővel csökkenésbe.

Tanulmányunk már ebben a kezdeti, sok részletes vizsgálati lehetőséget még ki nem használó formájában is jelentős tanulságokkal járt. Láthatóan a helyi vezető személye még a pártok által elfoglalt nagyobb települések világában is fontos tényező, talán fontosabb is a párthovatartozásnál, hiszen itt a sikeres inkumbensek nagyobb része pártjelölt, és mindez annak ellenére így áll, hogy a vizsgált időszakban egyébként a pártpolitikai inga jelentősen kilengett az országos politikában, az önkormányzatok szintjén már 2006-ban.

A további polgármesteri inkumbenciaelőnyre irányuló kutatások jelentősen bővíthetik a magyar választó magatartását leíró ismereteinket. Ugyanis a helyi önkormányzatok sajátos politikai laboratóriumot alkotnak, ahol a személyes hatások felülírhatják a pártpolitikai meggyőződést. Hogy milyen körülmények között, milyen feltételek mellett és milyen arányban érvényesül ez a hatás, azt a további vizsgálatoknak kell megmutatniuk. Mi ebben a munkánkban csupán azt tudtuk minden kétséget kizáróan megmutatni, hogy a jelenség nagyban meghatározza a polgármester-választásokat, illetve hogy a további részletes vizsgálat érdekes változatosságok feltárásához vezethet.

IRODALOM

- Ashworth, Scott–de Mesquita, Ethan Bueno 2008. Electoral Selection, Strategic Challenger Entry, and the Incumbency Advantage. *The Journal of Politics*, 70. (4.), 1006–1025.
- Downs, Anthony 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York, Harper Brothers.
- King, James D. 2001. Incumbent Popularity and Vote Choice in Gubernatorial Elections. *The Journal of Politics*, 63. (2.), 585–597.
- Levitt, Steven D. et al 1997. Decomposing the Sources of Incumbency Advantage in the U.S. House. *Legislative Studies Quarterly*, 22. (1.), 45–60.
- Mayhew, David R. 1974. Congressional Elections: The Case of the Vanishing Marginals. *Polity*, 6. (3.), 295–317.
- Squire, Peverill et al. 1997. *Dynamics of Democracy*. Madison, Brown and Benchmark.

Online adatbázisok:

www.valasztas.hu

www.parlament.hu